

**AUTORITATEA
DE SUPRAVEGHERE
FINANCIARĂ**

START 2 TEACH

Program de formare și educație
financiară pentru profesori

Program național de educație financiară

START 2 TEACH

Program național de educație financiară

IDENTIFICAREA CORECTĂ A
ROLULUI DE CONSUMATOR
DE PRODUSE ȘI SERVICII
FINANCIARE NE-BANCARE

PIEȚELE FINANCIARE NE-
BANCARE

PLANIFICAREA FINANCIARĂ

EXEMPLE PRACTICE

Spune-mi și voi uita.
Învață-mă și îmi voi
aminti. Implică-mă și
voi învăța.

Benjamin Franklin

IDENTIFICAREA CORECTĂ A ROLULUI DE CONSUMATOR DE PRODUSE ȘI SERVICII FINANCIARE NE-BANCARE

Știați că ... cei care au un nivel scăzut de educație financiară:

1

Au tendința să se împrumute mai mult.
Fac credite mai frecvent.
Intră în datorii.

2

Nu își planifică bugetele personale pe termen lung.

3

Nu aleg produsul de asigurare care să le aducă beneficii.
Nu cunosc că există mai multe forme de economisire pe termen lung, inclusiv asigurări cu componentă investițională sau pensii private.

4

Pot fi afectați de devalorizarea economiilor sau de randamentele foarte mici oferite de depozitele bancare, în loc să apeleze la investițiile pe piața de capital.

5

Le crește nivelul de stres.
Le scade calitatea vieții.

Este important să te gândești la viitor!

copil

Jocuri
Dorințe

adolescent

Dorințe
Studii
Distracție

adult

Familie
Casă
Loc de muncă
Vacanțe

pensionar

Pensie
Nepoți
Tratamente

Piețele financiare ne-bancare

Asigurări

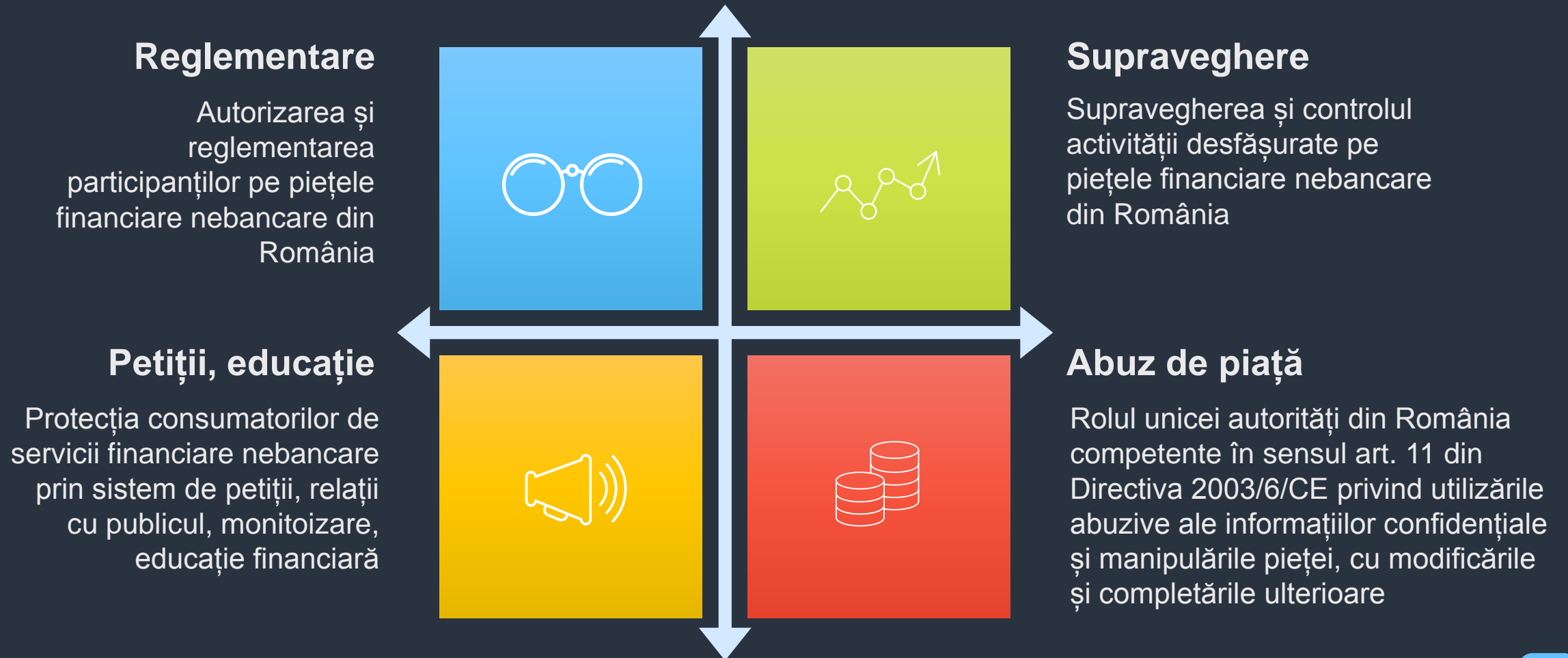
Piața de capital

Sistemul de pensii private

AUTORITATEA DE SUPRAVEGHERE FINANCIARĂ

Drepturile consumatorilor:

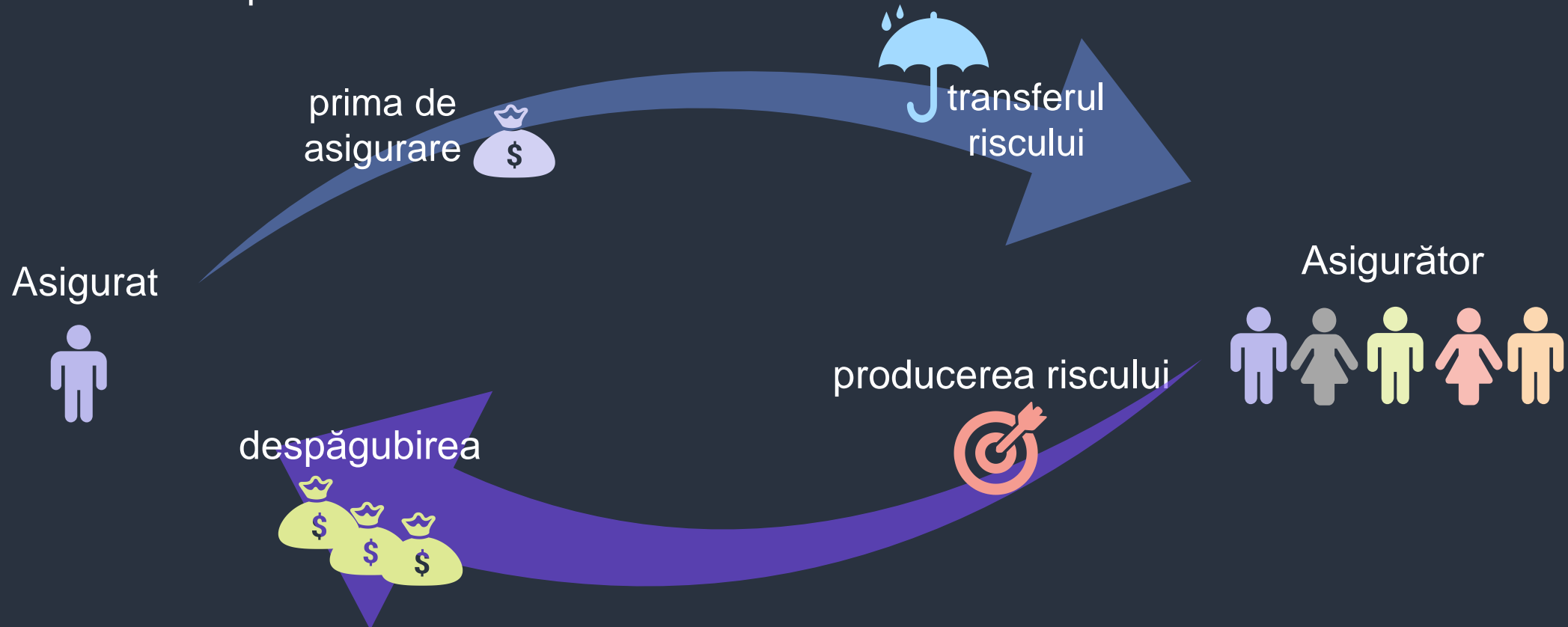
- ✓ dreptul de **a fi informat** – obligația legiuitorului și a autorității de a asigura cadrul legal necesar transparenței decizionale, de a avea acces la informații de interes pentru adoptarea unei decizii raționale etc.
- ✓ dreptul **a-și cunoaște drepturile și obligațiile** – obligația autorității de a asigura o informare dedicată consumatorilor și de a desfășura campanii de informare clare și formulate într-un limbaj apropiat acestora (simplu și concis), în medii ușor accesibile, respectiv campanii de informare a consumatorilor.
- ✓ dreptul **de a putea compara prețurile** între ele, de **a negocia și a plăti un preț corect** – obligația legiuitorului și a autorității de a asigura în permanență o monitorizare a prețurilor și al evoluției acestora, astfel încât să nu fie permise situații de monopol sau cazuri de abuz, fraudă, lipsă de transparență, practici incorecte sau neautorizate, înșelătoare ș.a.
- ✓ dreptul de **a primi asistență** – obligația autorității de a asigura asistență consumatorilor printr-un sistem accesibil acestora și ieftin.
- ✓ dreptul de a avea **acces la petiționare și la un sistem de soluționare a disputelor (SAL-Fin)** – obligația autorității de a interveni și de a restabili situații de legalitate sau normalitate.

PIEȚELE FINANCIARE NE-BANCARE

Asigurările

Asigurarea este contractul încheiat între asigurător și asigurat, prin care asigurătorul preia riscul asiguratului în cazul producerii unui eveniment.

Hai să
vedem
cum!

2 min

Asigurările

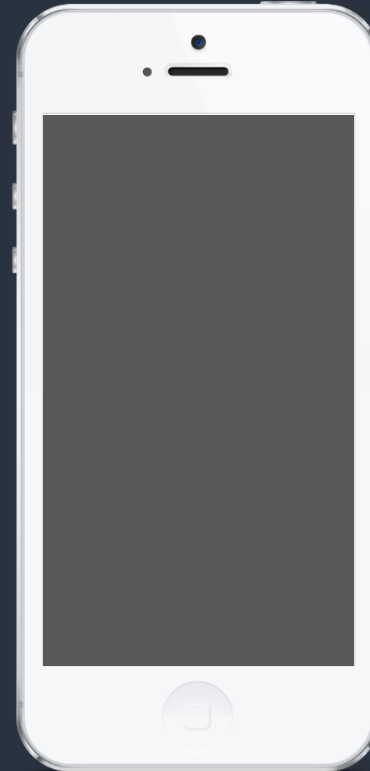

Riscul este:

- imprevizibil
- produce pierderi/pagube financiare
- consecințele nu pot fi estimate exact
- suportarea sa diferă individual

Riscul este cel care conduce la nevoia de asigurare.

Nu confunda asigurarea cu garanția:

- **garanția** acoperă defectele aferente fabricării
- **asigurarea** acoperă pagubele aferente utilizării, furtului etc.

Asigurările

Tipuri de asigurări

asigurări de viață

asigurări obligatorii

asigurări generale

asigurări facultative

De ce există asigurări obligatorii?

Stabilite de lege

Pentru protecția persoanei

Responsabilitate economică și socială

Limitare a efectelor financiare ale catastrofelor

Exemple de asigurări

START 2 TEACH

ASIGURĂRI

Piața de capital

= Ansamblul relațiilor și mecanismelor prin care se realizează transferul fondurilor bănești de la cei care au un surplus de capital (investitorii) către cei care au nevoie de capital (companii, organizații, stat), cu ajutorul unor instrumente specifice (valorile mobiliare) și prin intermediul unor operatori specifici (societățile de servicii de investiții financiare - SSIF).

Investitori

- disponibilul de bani/capital
- dorința de a face profit
- persoane fizice sau companii

Instituții

- bursa
- intermediari (SSIF, bănci, fonduri de investiții)
- sisteme post-tranzacționare

Emitenți

- au nevoie de finanțare
- emit valori mobiliare (acțiuni, obligațiuni, titluri de stat ș.a.).

START 2 TEACH

Hai să
vedem
cum!

2 min

Piața de capital

Investitorii sunt individuali (*retail investor* - majoritatea persoane fizice) sau investitori profesionali (calificați).

Aționarul este investitorul ce deține acțiuni emise de o companie (cotă parte din capitalul social al companiei).

Investitorul în obligațiuni joacă rolul de bancă pentru emitentul de obligațiuni – îl împrumută pe acesta și primește înapoi împrumutul + „dobânda”.

Poți fi intermediar pe termen lung (dividende, obligațiuni ș.a.) sau pe termen scurt.

Investițiile presupun așteptarea din partea investitorului a unei multiplicări a sumelor (prin dobânzi, dividende, diferențe de prețuri etc.), spre diferență de economisirea lor, care reprezintă doar păstrarea banilor.

INVESTITORUL

Investitorul este acea persoană care deține fonduri bănești pe care intenționează să le utilizeze în tranzacții cu instrumente financiare.

A fi investitor presupune asumarea unui risc cu scopul de a realiza un profit cât mai ridicat.

Fiecare persoană își asumă riscul în funcție de toleranța individuală față de acesta.

Nu există o formulă universală de investiție și nu există instrument financiar fără risc!

Drepturile/obligațiile acționarilor:

- - dreptul de a participa la adunarea generală a acționarilor
- - dreptul de vot în adunarea generală
- - dreptul de a fi informat cu privire la desfășurarea activității societății
- - dreptul la dividende în cazul în care societatea realizează profit
- - dreptul asupra părții cuvenite din lichidarea societății

Legea obligă acționarii să-și exercite drepturile cu bună-credință, cu respectarea drepturilor și a intereselor legitime ale societății și ale celorlalți acționari.

Atunci când se obțin bani = profit

Matematic: Profit = Investiție – Cost

Bull market

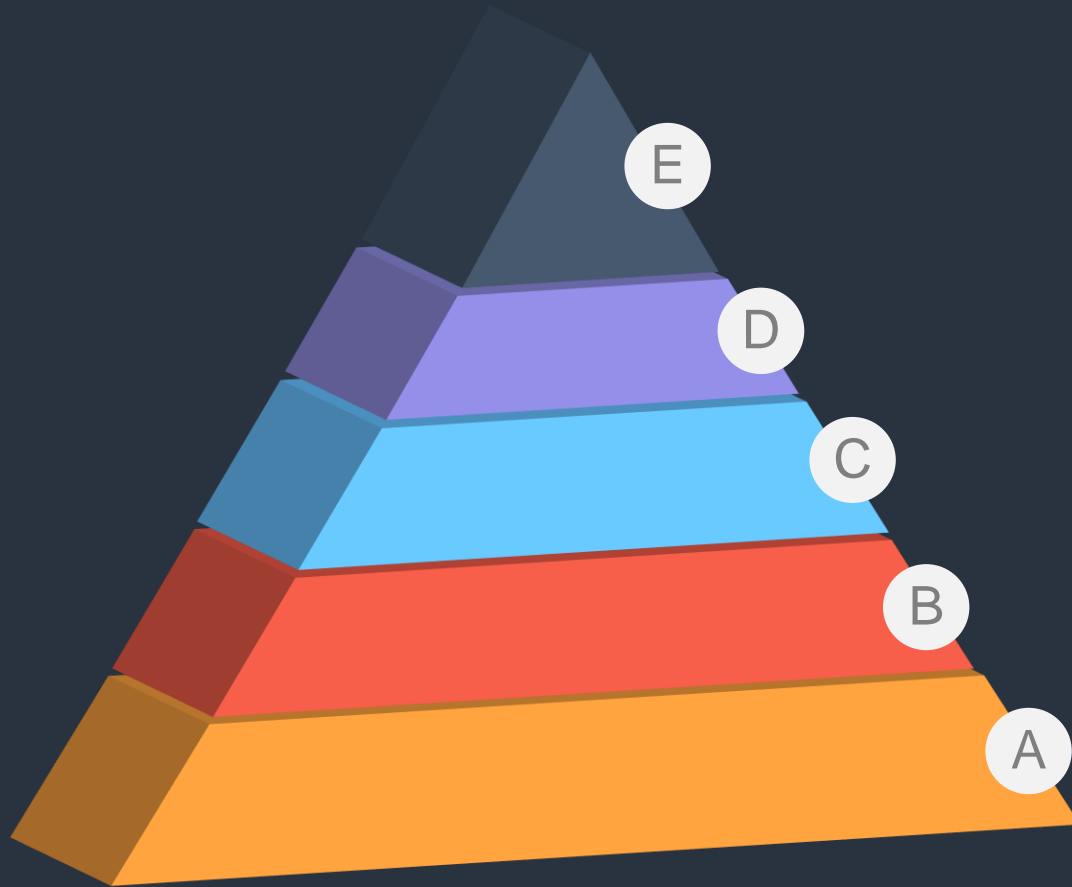
Când un emitent are o situație financiară bună, mai mulți oameni vor să cumpere titlurile emise iar prețul acestora crește.

Bear market

Când un emitent are o situație financiară proastă, mai mulți oameni vor să vândă titlurile deținute iar prețul acestora scade.

Când investești, știi riscul?

- A Depozite bancare, numerar, titluri de stat
- B Obligațiuni, fonduri de investiții, ETF, aur, metale prețioase
- C Acțiuni
- D Afaceri, imobiliare, mărfuri
- E Derivate, bunuri de colecție, investiții speculative, Forex

Evoluția anterioară a unui instrument financiar nu este o garanție pentru ce se va întâmpla în viitor.

START 2 TEACH

PIAȚA DE
CAPITAL

Nu răspunde ofertelor de câștig exagerate.

Verifică la ASF dacă cel care te abordează este autorizat.

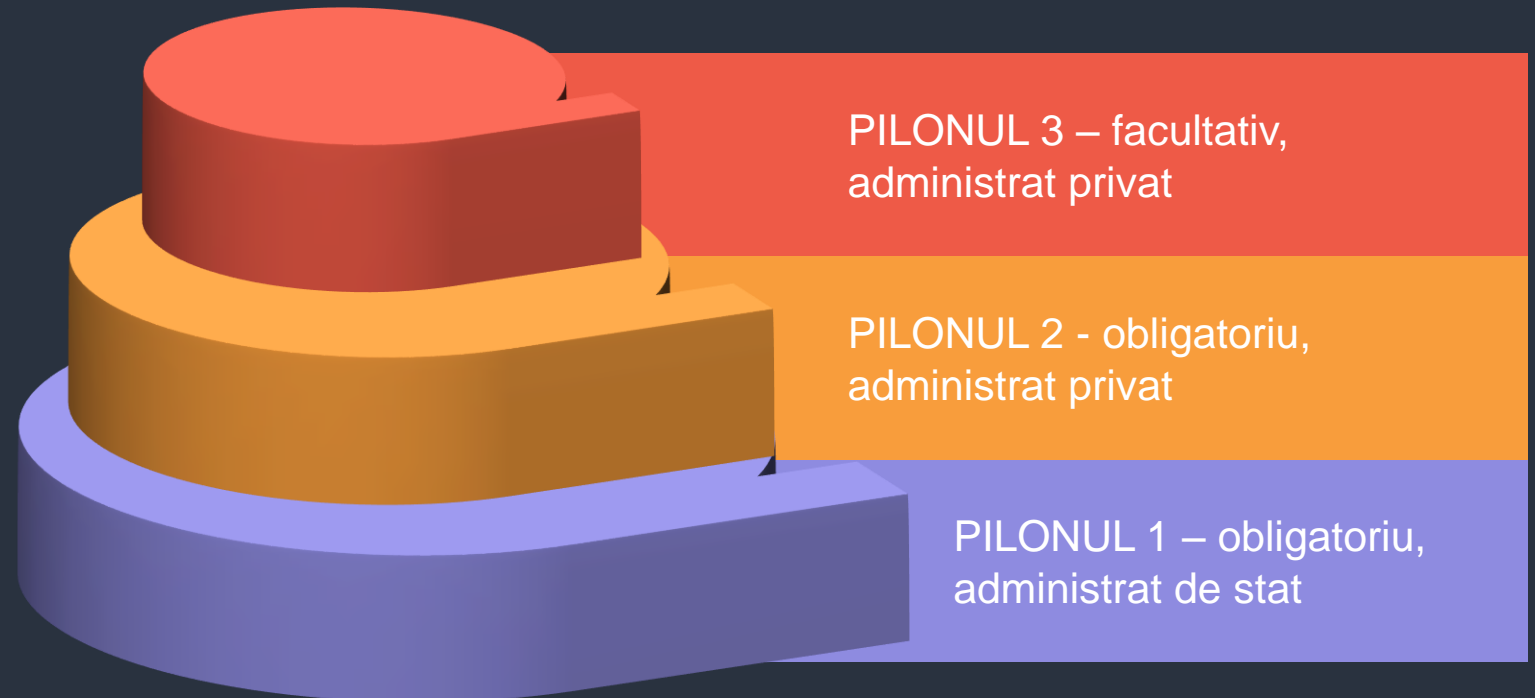
Nu investi mai mulți bani decât ai disponibili.

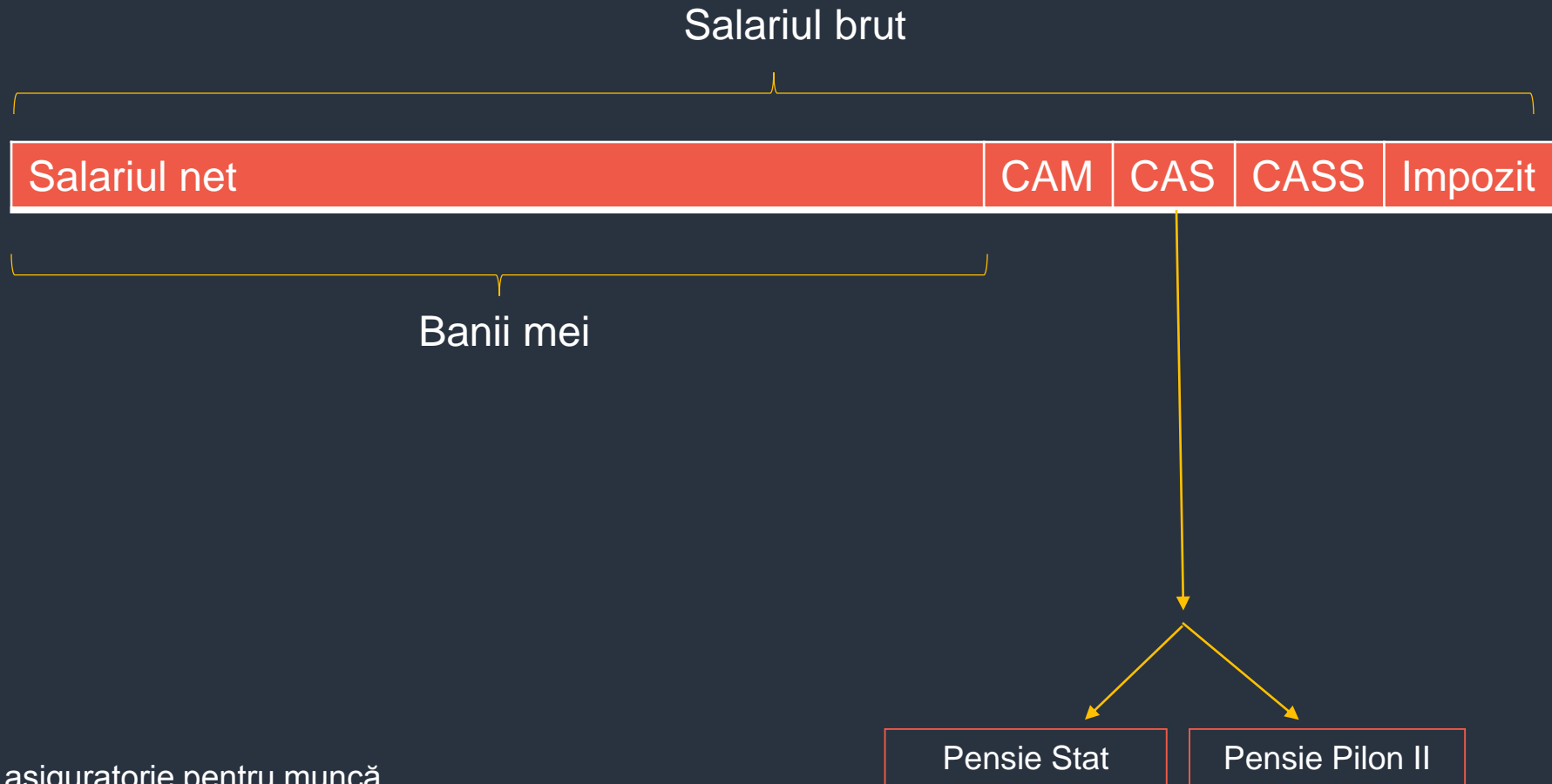
Bursa nu este un joc de noroc, dacă tranzacționezi trebuie să te informezi.

Sistemul de pensii

SISTEMUL DE PENSII este o parte componentă a sistemului de securitate socială care are drept obiectiv compensarea prin beneficii a unor riscuri (bătrânețea, incapacitatea temporară sau permanentă de muncă etc.).

- Pilon 1 – *pay as you go* – colectarea de fonduri de la cei asigurați (salariați) și distribuirea beneficiilor către pensionari.
- Fonduri de Pensii private – un sac (cont personal) în care se adună sumele de bani lunare (contribuții) ale fiecărui participant, doar acesta folosind la vârsta pensionării banii ca o pensie suplimentară față de cea de la stat.

CAM = contribuția asiguratorie pentru muncă
CAS = contribuția asigurării sociale
CASS = contribuția asigurării sociale de sănătate

Pensie Pilon III
– facultativă,
plătită dacă
participantul
dorește,
deductibilă 400
€/an

Hai să
vedem
cum!

2 min

Pensiile private

Pilonul 2 – componenta obligatorie are în vedere persoanele în vârstă de până la 35 ani, nou intrate pe piața forței de muncă.

Ps

Alegeți un administrator de pensii, semnând un act de aderare, fiind dreptul tău de a alege fondul de pensii pe care îl consideri potrivit pentru tine. Altfel, vei fi **repartizat aleatoriu** în termen de 4 luni.

Pilonul 3 – plan de economisire suplimentar, facultativ, de maxim 15% din venitul salarial brut. Contribuțiile la Pilonul 3 sunt deductibile fiscal în limita a 400 €/an.

Contribuțiile la fondurile de pensii sunt investite de administratorul ales, pentru a obține beneficii financiare viitoare, încasabile la pensie.

Dreptul la pensia facultativă se deschide, la cererea participantului, dacă:

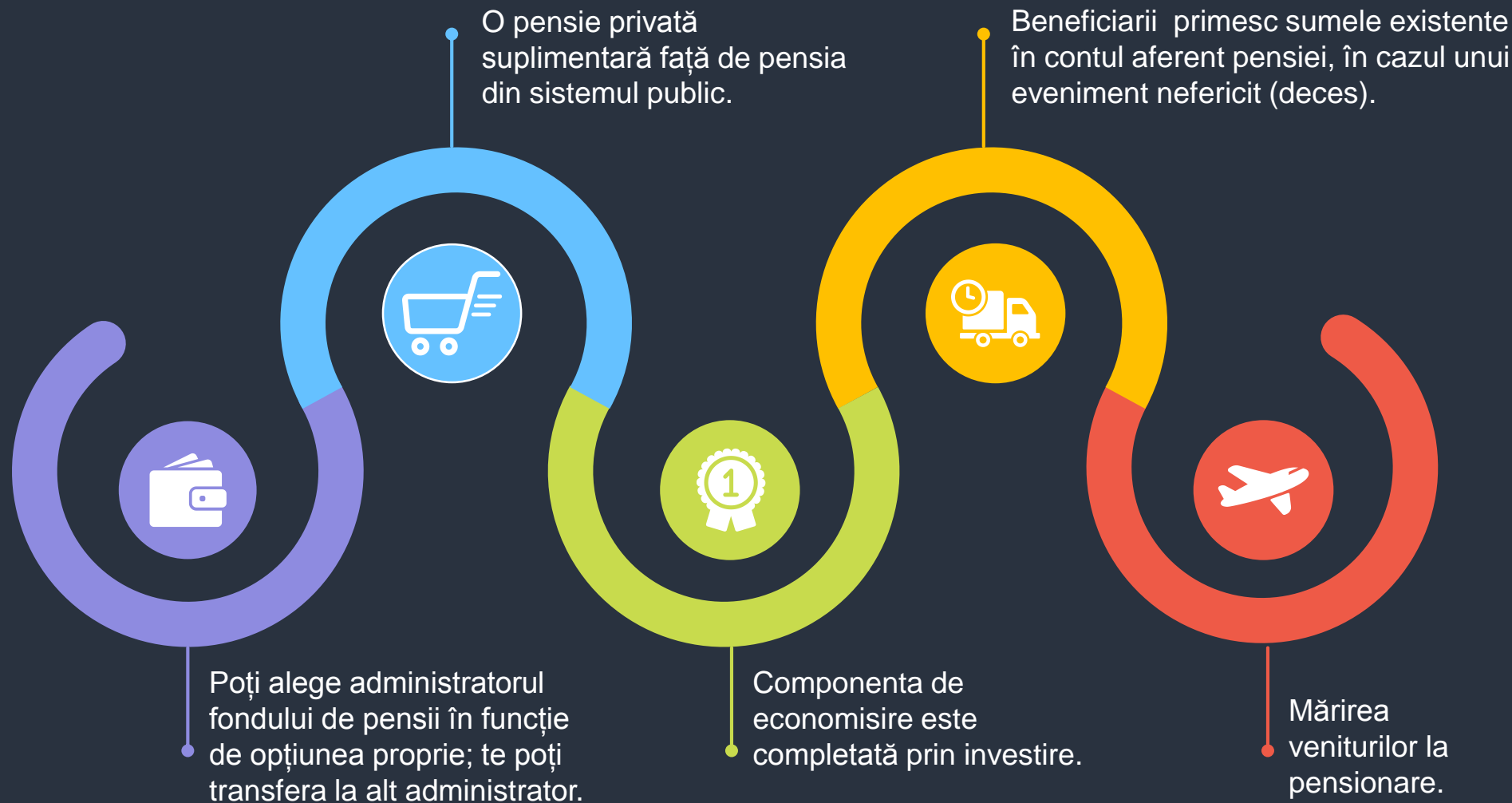
- participantul a împlinit vârsta de 60 de ani;
- au fost plătite minimum 90 de contribuții lunare;
- activul personal este cel puțin egal cu suma necesară obținerii pensiei facultative minime prevăzute prin normele adoptate de ASF.

Beneficiile sistemului de pensii private

După pensionare ai dreptul:

- să utilizezi activul personal pentru încasarea pensiei private.
- să primești sub forma unei plăți unice suma acumulată pentru pensia privată, în anumite cazuri excepționale.
- să beneficiezi în continuare de administrarea activelor din care este plătită pensia ta.

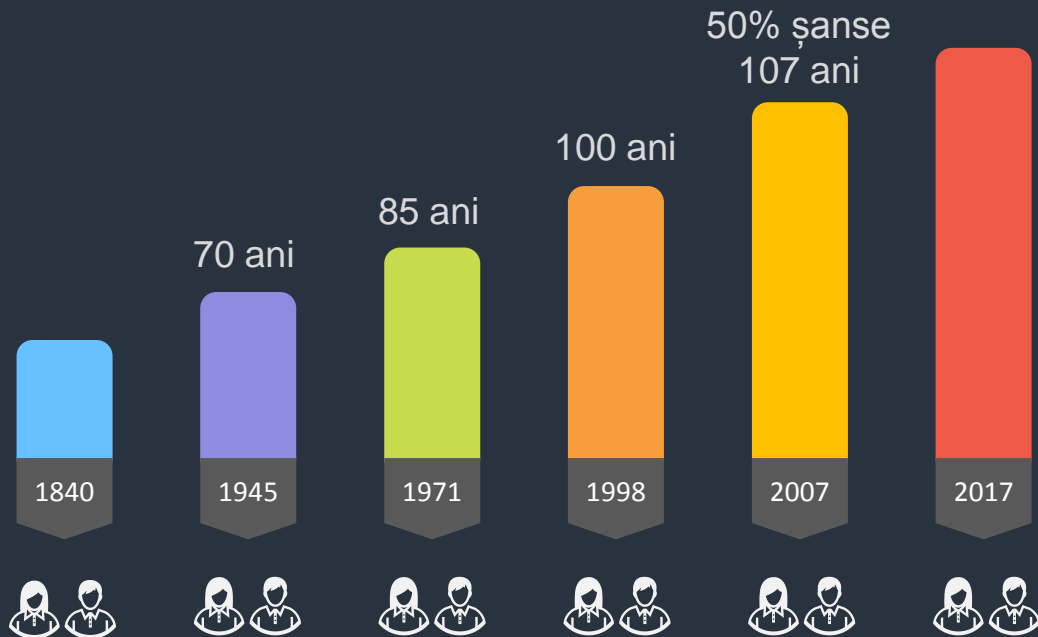

PENSII PRIVATE

Pe termen lung ...

Studiile Universității California arată că din 1840 speranța medie de viață a crescut cu 3 luni pentru fiecare an, adică 2-3 ani de viață în plus la fiecare decadă.

Winston Churchill: *Este întotdeauna inteligent să privești înainte, dar dificil să privești mai departe decât poți vedea.*

A te pregăti pentru viitor înseamnă să transferi bani de azi în viitor:

- dacă te-ai născut în 1998, ai astăzi 21 de ani
- vei munci până la 65 de ani, adică 44 de ani
- dacă economisești 1 leu/oră:

$$1 \text{ leu} \times 8.765,8 \text{ ore/an} \times 44 \text{ ani} = 385.695,2 \text{ lei}$$

- speranța medie de viață este de 100 de ani, deci 35 de ani de pensie
- din economia făcută, la pensie revin:

$$385.695,2 \text{ lei} : 35 \text{ ani} = \underline{1,3 \text{ lei/oră}}$$

- Bani se depreciază în timp, așa că, dacă acești bani sunt investiți cu un randament mediu de 5%, în 44 ani vei dispune de:

$$75.010,27 \text{ lei} + 385.695,2 \text{ lei} = 460.705,5 \text{ lei}$$

- adică la pensie vei avea:

$$460.705,5 \text{ lei} : 35 \text{ ani} = \underline{1,5 \text{ lei/oră}}$$

START 2 TEACH

Program național de educație financiară

PLANIFICAREA FINANCIARĂ

Nevoi vs Dorințe

Bugetul este limitat, dar nevoile nu.

NEVOI

Hrană, îmbrăcăminte,
încălțăminte, igienă,
sănătate, educație,
cultură, etc.

DORINȚE

Modă, delicii culinare,
filme, jocuri, muzică,
produse de
înfrumusețare,
distracții etc.

Ce este consumul?

Consumul obligatoriu: hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte, locuință, sănătate, igienă, educație

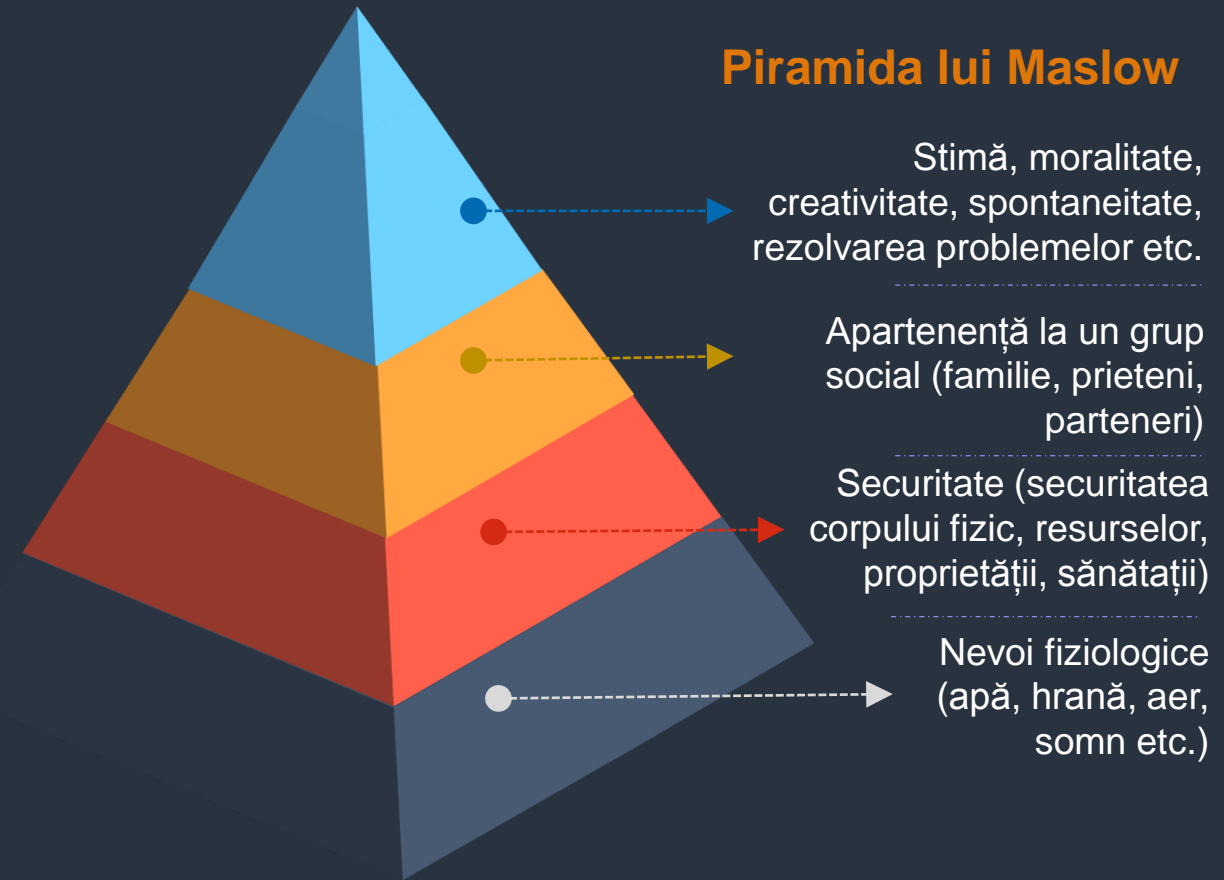
Consumul rapid – situații neprevăzute

Consumul de durată – îndatorarea

Consumul ne-obligatoriu, de lux – dorințele tale!

Bugetul personal

Păstrează evidența veniturilor.

Economisește și investește. Gândește pe termen lung.

Notează pe un caiet toate cheltuielile, pe categorii.

Cheltuielile trebuie să fie mai mici decât veniturile.

Dacă poți evita un risc, evită-l !

Despre banii tăi

Economii

Economiile sunt o sumă de bani pusă deoparte ca urmare a amânării unui consum – amâni un consum pentru a putea avea în viitor un consum mai mare.

- bancă
- pensie privată
- asigurare

Investiții

Investițiile sunt activități care au ca scop folosirea unei sume de bani în vederea obținerii în viitor de profit – renunți la o parte din consumul imediat în favoarea unui consum viitor, posibil dar negarantat.

- instrumente financiare
 - imobiliare
 - afaceri
- obiecte prețioase

Cum administrezî riscul?

1. **Se evită:** alegi să nu participi într-o activitate din cauza riscurilor posibile (ex. alegi să nu ai carnet de conducere).
2. **Economisirea:** economisești bani pentru eventualitatea unei pierderi viitoare sau pentru cazuri neprevăzute (ex. economisim bani pentru eventualitatea unui accident de mașină).
3. **Transferi riscul:** transferi riscul unei societăți de asigurare (ex. plătești o sumă de bani – primă – într-un contract de asigurare și dacă riscul se produce, societatea de asigurare preia plata sumei întregi care acoperă paguba produsă).

Ce este riscul?

Riscul = posibilitatea unei pierderi financiare

Probabilitatea producerii unui eveniment neprevăzut.

Fiecare persoană are o toleranță față de risc.

Riscul este incertitudinea unui rezultat.

Riscul influențează deciziile.

- Ai dreptul de a fi informat – transparență decizională, acces la informații de interes pentru adoptarea unei decizii raționale etc.
- Cere contractul și citește-l (mai ales excluderile) înainte de a semna!
- Ai dreptul să adresezi oricâte întrebări dorești!
Compară mai multe oferte.
- Ai dreptul de a cunoaște toate costurile aferente contractului înainte de a-l semna.
- Adresează-te doar entităților autorizate.

Venituri	Cheltuieli	
2.400 lei net / lună	<p>Întreținerea locuinței (apă, gaz, căldură) – 300 lei Igienă – 100 lei Hrană de bază – 500 lei Îmbrăcăminte de bază – 250 lei Încălțăminte de bază – 150 lei Medicamente – 50 lei Cărți – 50 lei Spectacole, concerte – 150 lei Distracție – 50 lei Accesorii – 150 lei Obiecte de lux îmbrăcăminte și încălțăminte – 750 lei Cadouri – 50 lei</p>	<p>Mașină (combustibil) – 200 lei RCA – 150 lei PAD (an) – 100 lei Asigurare CASCO – 200 lei Animale de companie – 100 (50) lei Curățenia casei – 50 lei Personal pentru curățenie – 100 lei Bijuterii – 500 lei Aparatură electronică – 850 lei Aparatură electrocasnică – 950 lei Lenjerie, veselă etc. – 450 lei</p>
Venit unic lunar	Ne alegem ce cheltuim	

Bugetul meu lunar nu este unul echilibrat...

a) Bugetul meu e deficitar:
cheltuielile au crescut.

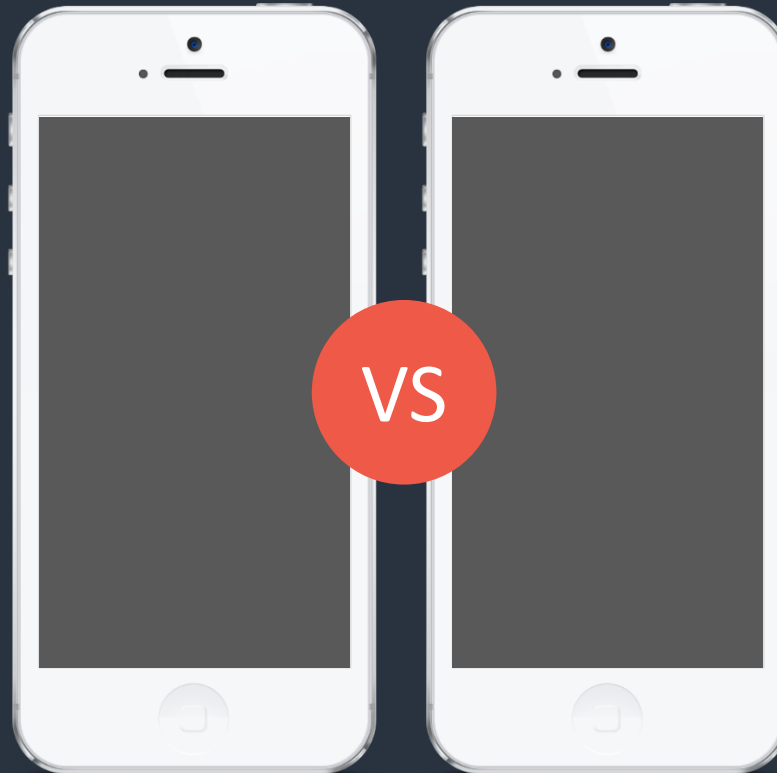
La ce cheltuieli pot renunța?

Pot avea venituri suplimentare?

Există datorii?

b) Bugetul meu e deficitar:
veniturile au scăzut.

La ce cheltuieli pot renunța?

Pot avea venituri suplimentare?

Îmi pot respecta datoriile?

START 2 TEACH

Program național de educație financiară

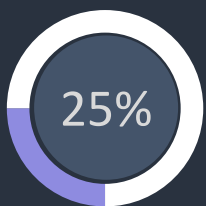
EXEMPLE PRACTICE

Exemplu practic

Alocarea unui buget

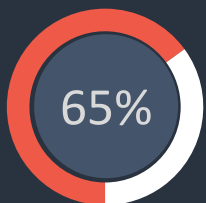
milionarul Ion

nevoi

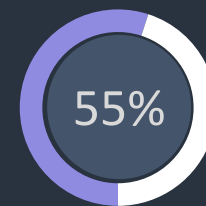

dorințe

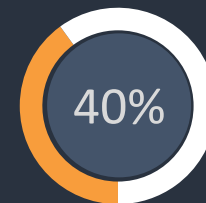

investiții

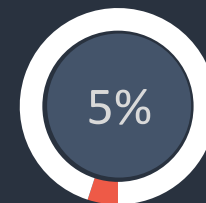
doar Ion

nevoi

dorințe

investiții

Exemplu practic

Costul poliței de asigurare obligatorie a locuinței – PAD:

20 euro/an \approx 94 lei/an

Asigurarea obligatorie PAD acoperă pagubele DIRECTE ȘI INDIRECTE cauzate de fenomenele naturale:

- cutremur
- inundații
- alunecări de teren

Costul reparației unei fisuri de perete cauzate de un cutremur:

- glet
- vopsea lavabilă
- manoperă zugrav

Costă mai mult de 100 lei?

- ✓ Stați la casă. O cantitate foarte mare de apă (inundație ca fenomen natural) inunda pivnița și o deteriorează.
- ✓ O alunecare de teren (ex. pe malul unei ape) produce fisuri structurii de rezistență a casei asigurate PAD.
- ✓ Inundația din cauza ploii abundente a apartamentelor aflate la demisolul unui bloc.
- ✓ O alunecare de teren cauzează deplasarea locuinței.

Exemplu practic

Asigurarea facultativă a casei - Clauze contractuale	Asigurare 1	Asigurare 2
Valoarea asigurată a locuinței – 50.000 euro	x	x
Prima de asigurare	400 euro/an	420 euro/an
Obiectul asigurării – locuința inclusiv părțile comune din condominiu	x	x
Obiecte din interiorul locuinței	x	x
Riscuri asigurate: foc, inundație, calamități naturale, furt, vandalism	x	x
Excluderi: terorism, război, revolte etc.	x	x
Intervenții la țevi de pe coloane	x	
Nu se asigură neglijența proprietarului	x	x
Vecinul a lăsat apa deschisă		x
Defecțiuni ale instalației electrice și consecințe		x
Constatare – termen de la eveniment	5 zile	3 zile

Ce asigurare este mai bună pentru tine?

Exemplu practic

Alegeți ce credeți că are influență asupra plății despăgubirii pe baza poliței CASCO în cazul unui accident auto:

Ați purtat centura de siguranță.

Foloseați telefonul mobil în timpul accidentului.

Ați pierdut cheile mașinii.

Purtați ochelari de vedere pe timp de noapte.

Erați sub influența unui medicament (Paracetamol).

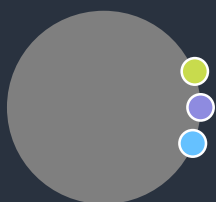
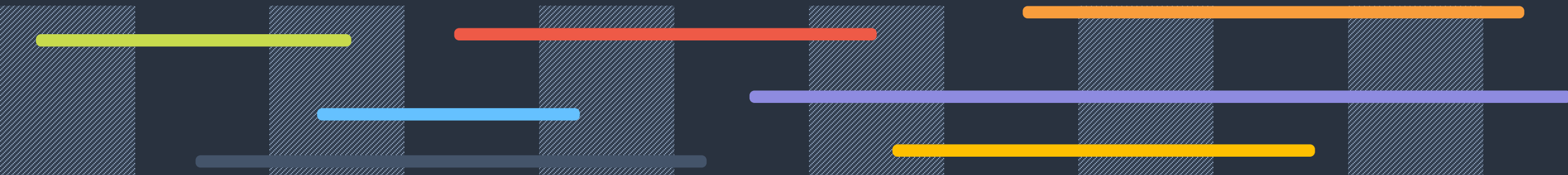
Circulați cu viteză neregulamentară.

Aveați o deteriorare a caroseriei dintr-un accident anterior cauzat de o altă persoană.

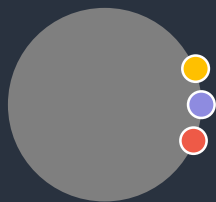
A expirat permisul auto.

Exemplu practic

Potrivii ordinea cronologică corectă pașii de urmat:

Vă adresați asiguratorului care a emis contractul de asigurare pentru vehiculul care a produs dauna.

Se repară mașina în baza RCA șofer vinovat.

Se deschide dosarul de daună la asigurator.

Se realizează formalitățile de lichidare daună.

Are loc un accident. Se completează formularul de constatare amiabilă.

Se programează constatorul din partea asiguratorului (proces-verbal constatare daune).

Exemplu practic

Aveți 5.000 euro. În ce alegeți să investiți, cât și de ce?

Teme ce pot face obiectul discuțiilor la clasă sau a proiectelor educaționale:

- Cum alocăm resursele financiare personale? Realizarea unui buget lunar (notarea cheltuielilor și veniturilor).
- Joc de rol pentru negocierea la cumpărarea unei asigurări facultative auto (CASCO).
- Redactarea unei petiții către ASF.
- Elaborarea unui text scurt, utilizând termeni specifici, pentru prezentarea beneficiilor pensiei private ca formă de economisire pe termen lung.
- Realizarea unei scheme referitoare la traseul profesional al elevului în care să se precizeze posibile riscuri și cheltuieli, respectiv metode de acoperire a riscului.
- Raportarea la exemple din viața reală pentru care sunt necesare asigurările.
- Elaborarea unui mic dicționar de investitor.
- Realizarea unui desen/afiș/machetă care să ilustreze modalitatea prin care o asigurare acoperă un risc anume.
- Joc de rol – *Ce s-ar întâmpla dacă... Bine că am avut bani economisiți....*
- Activitate de grup – *Precizarea de către fiecare elev din grup a 5 riscuri din viața personală – evidențierea faptului că expunerea la risc este individualizată/diferită/unică etc.*

AUTORITATEA
DE SUPRAVEGHERE
FINANCIARĂ

VĂ MULȚUMIM !

edu@asfromania.ro

<https://www.facebook.com/asf.romania>

www.asfromania.ro/edu